

**Analiza filosofică
și imaginarul socio-cultural**

Organizarea evenimentelor și analiza filosofică – repere preliminare ale unei relații necesare

Abstract. In this paper, I focus on the philosophical input in the field of event management. Discussing the contribution of Donald Getz from his *Event Studies. Theory, Research and Policy for Planned Events*, I try to clarify the main points concerning the necessity of using philosophical tools in the work of event organizing, but also in the academic study of events. First, the philosophical analysis of an event gives the researcher consistent clues about the meaning, the experiences, the values and the societal dynamics related to that event. Second, each particular domain (phenomenology, hermeneutics, aesthetics, ethics, epistemology and philosophy of science, rhetorics) offers valuable content in the effort of in-depth understanding of events.

Keywords: event management, philosophy, academic study of events, meaning, event experience

1. Introducere

Domeniul organizării evenimentelor se bucură de o istorie milenară, care nu a fost niciodată întreruptă de capriciile și de teroarea diferitelor epoci pe care le-a traversat. În mod paradoxal însă, studiul academic corespondent reprezintă o preocupare extrem de recentă, care durează de doar câteva decenii. În acest sens, nu este deloc de mirare faptul că rigorile științifice, cadrele teoretice, standardele, instrumentele și metodele de analiză sunt încă obiectul dezbaterilor, fără a se fi constituit, deocamdată, într-un corp solid, unitar. Tocmai în această direcție vine contribuția oferită de unul dintre cei mai cunoscuți autori contemporani, Donald Getz. În lucrarea sa, intitulată *Event Studies. Theory, Research and Policy for Planned Events*, autorul discută pe larg problema constituirii câmpului de cercetare specific și dedică multe pagini pentru a ilustra câștigul cognitiv asociat unor discipline – considerate de Getz ca având

---

* Universitatea „Al. I. Cuza” Iași.

un statut fundațional – precum antropologia, sociologia, filosofia, studiile religioase, psihologia individuală și socială. În cele ce urmează, voi discuta câteva dintre punctele importante ale relației dintre reflecția filosofică și domeniul organizării de evenimente, luând în atenție elementele esențiale ale perspectivei pe care o articulează Getz în această problemă. Aceste repere preliminare succint discutate în continuare vor fi dezvoltate într-un studiu viitor.

2. Experiența evenimentelor și problema semnificației

Trăirile participanților la un eveniment reprezintă un element esențial atât pentru organizator, cât și pentru omul de știință interesat de înțelegerea structurilor de adâncime și a modalităților de funcționare ale evenimentelor. Experiența participării la un eveniment reușit nu constituie doar o formă de petrecere a timpului liber, ci și o sursă de sens. Este meritul filosofiei și al științelor umaniste faptul că acum știm că nevoia de sens și problematica sensului este o axă centrală a vieții indivizilor și comunităților (Yalom 2010, 485-556). Faptul că evenimentele pot oferi experiențe estetice de calitate este, iarăși, un lucru devenit cunoscut. Mai puțin cunoscut este însă faptul că în lumina acestor experiențe, individul își poate transforma perspectiva sa asupra vieții și asupra semnificațiilor acesteia. La aceasta contribuie și temporalitatea specială a evenimentelor, care sunt, prin definiție, o formă de ruptură, o alterare semnificativă a unei ordini repetitive, fără să fie însă o ieșire din firesc, ci doar o ieșire din rutină. Firescul evenimentelor este așteptat însă cu înfrigurare, la fel cum este așteptat un cadou sau o surpriză plăcută anunțată în prealabil. Așa cum deja știm din analiza fenomenelor religioase, structura de profunzime a evenimentului (fie că este vorba despre experiența rugăciunii, a liturghiei, a celebrării sărbătorilor, a unui efort de solidaritate comunitar sau altceva) se manifestă printr-o donare de sens, care, în cazurile cele mai fericite, ia chiar forma unui fenomen saturat (Marion 1996, 77-126). În acest din urmă caz, experiența trăită nu doar că aduce o plinătate a sensului pentru persoana respectivă, ci furnizează o „umplere” informațională care are, de obicei, efecte profunde, pe termen lung. Așa cum nota Jean-Luc Marion (1996, 125-126),

„saturarea intuitivă depășește un orizont unic și impune hermeneutici demultiplicate în mai multe orizonturi; în sfârșit, evenimentul istoric pur nu doar survine martorului său fără ca acesta să-l înțeleagă (*Eu* neconstituant), ci, la rândul lui, îl înțelege (*Eu* constituit): *Eul* se înțelege plecând de la evenimentul care îi survine în chiar măsura în care el însuși

nu-l înțelege. Evenimentele pure oferă un tip de fenomene saturate istorice, deci comunitare și din principiu comunicabile.”

Dacă ar fi să dau un singur exemplu în acest sens, m-aș referi la competițiile sportive de performanță, care, după mărturiile celor care le urmăresc, sunt nu doar spectacole atletice, ci prilejuri de meditație și chiar de schimbare a propriului destin: mulți copii au devenit campioni după ce au avut o adevărată revelație în timp ce îi urmăreau la lucru pe alți campioni. Experiența evenimentelor înseamnă, nu în ultimul rând, o veritabilă căutare și descoperire de sine. Nu sunt puține situațiile în care stimularea specială și contextul de desfășurare a evenimentelor ne determină să aflăm lucruri noi despre propria persoană (de exemplu, să aflăm că suntem în stare să avem o anumită intensitate emoțională pe care nu o bănuiam până acum, și pe care experiența protestului public sau un spectacol de teatru provocator ne-o pot induce). Așa cum notează Getz (2012, 89), (re)găsirea sensului prin trăirea evenimentului devine, la rândul său, un factor motivator pentru acțiuni și experiențe ulterioare.

Fenomenologia și demersul hermeneutic, crede Getz (2012, 89), sunt de ajutor atunci când ne propunem să îi întrebăm, de pildă, pe participanți care sunt trăirile lor în timpul evenimentului, care sunt semnificațiile pe care ei le acordă diferitelor întâmplări, cum se simt acești oameni afectați de experiențele avute, respectiv care sunt explicațiile pe care ei le-ar da propriilor acțiuni și gânduri. Această sondare a interiorității este, fără îndoială, absolut necesară dacă noi căutăm temeuri explicative mai adânci, și nu doar consemnarea unor opinii.

Experiența sensului împărtășit cu ceilalți, a solidarității în sărbătoare, este recompensatoare pentru aproape orice persoană. Bineînțeles, să nu uităm de caracterul unic al evenimentelor (Shone și Parry 2004, 14): nu ne putem baza, în construirea legăturilor trainice dintre indivizi și a comunităților puternice, doar pe evenimente. Evenimentele reprezintă, până la un punct, ieșirea din rutină, și de aceea nu pot constitui o soluție permanentă. Așa cum notau A. Shone și B. Parry (2004, 51),

„impactul social poate fi văzut de asemenea într-un context mai larg, poate ca un mecanism potențial de întărire a structurilor comunitare slabe dintr-un anumit loc. Carnavalul Notting Hill din Londra a fost una dintre forțele importante care au determinat îmbunătățirea relațiilor dintre comunități locale cu background-uri etnice diferite, și în cele din urmă a ajutat la dezvoltarea multor inițiative social-comunitare și politice. Dar trebuie să avem grijă să nu concepem evenimentele ca pe o formă de panaceu pentru problemele sociale locale sau pentru

problemele economice. Nu avem la îndemână niciun panaceu, ci doar o serie de instrumente, care dacă sunt utilizate corect și dacă sunt bine primite de către localnici, ar putea să funcționeze în beneficiul tuturor.”

3. O constantă preocupare de ordin etic

Aproape simultan cu trăirea experienței, participantul la eveniment începe să își pună întrebări de ordin etic: „ce este corect și ce este incorrect, ce este bun și ce este rău, și cum judecăm comportamentul sau politicile? Acesta este teritoriul eticii, numită și «filosofie morală». Bineînțeles că intră în joc anumite ideologii politice și credințe religioase, mai ales că acestea le oferă oamenilor un cod moral sau un set de valori după care să trăiască. Alții își dezvoltă propria lor moralitate și etică prin mijloace filosofice, dar întotdeauna referindu-se la alți oameni și la societate în general” (Getz 2012, 91). Întrebări de acest tip survin atât pentru organizator, cât și pentru spectator. Desigur, organizatorul de evenimente este condiționat de legile țării în care își desfășoară activitatea, dar și de standardele etice ale profesiei sale. J. Goldblatt (2011) abordează la rândul său această problemă, menționând că sunt întâlnite mai des în practică probleme precum încălcarea condițiilor de confidențialitate, mita (deghizată adeseori în forma discutabilă a cadourilor), înșelarea sau preluarea imorală/ilegală a clienților, asumarea nemeritată a unor performanțe, furtul intelectual.

Comportamentele organizatorilor trebuie să se înscrie în limitele prevăzute de deontologia profesională, dar nu sunt puține cazurile în care companiile de profil instituie reguli proprii, înăsprind cadrul moral al acțiunilor. Mai mult, competiția crescută dintre firme poate conduce la o preocupare suplimentară, aceea a comportamentelor meritorii ale profesioniștilor. În orice caz, reflecția constantă asupra elementelor de ordin etic este o necesitate, deoarece situații noi intră în scenă, pentru care de multe ori nu deținem soluții deja testate. Gândirea critică, proprie demersului filosofic, își demonstrează aici, din nou, utilitatea.

4. Discursivitatea și validarea cunoștințelor

Menționându-i pe Foucault, Habermas, Tribe sau pe Crespi-Vallbona și Richards, Getz argumentează în favoarea cercetării substanței discursive a evenimentelor. Această sarcină are o dublă motivație. Pe de o parte, evenimentele constituie ocazii de exprimare a opiniilor oamenilor, iar acest fapt se poate transforma în cunoștințe valoroase atât pentru organizatorul de evenimente, cât și pentru omul de știință interesat de

dinamica societății. Pe de altă parte, analiza discursivă ne ajută în identificarea paradigmelor, situărilor teoretice și ideologice ale cercetătorilor (Getz 2012, 361). Instrumentele acestei analize sunt de natură filosofică, lingvistică și retorică.

Dimensiunea critică a analizei discursive este cu atât mai importantă cu cât, observă Getz, spre deosebire de ipostaza tradițională a discursivității – cea consacrată de științele umaniste –, în domeniile aplicative corespondente câmpului evenimentelor (turism sau management, de exemplu) componenta critică este mai degrabă absentă. Dacă discursivitatea tradițională era legată în mod natural de practicile dezbaterii și confruntării filosofice, discursivitatea proprie evenimentelor este cvasipartizană și, pe alocuri, cade în propagandă. Nevoia de prospețime critică – mai ales la nivelul câmpului academic de operare – se face simțită, și mulți cercetători actuali încearcă, în special prin apelul la interdisciplinaritate, să provoace ierarhiile conceptuale stabilite și să ofere alternative. În ceea ce privește forța de comunicare a discursului, Getz (Getz 2012, 361) crede că

„«discursul» pe orice subiect, precum un proces politic pentru determinarea suportului oferit festivalurilor culturale, implică o comunicare duală sau cu stakeholderi multipli, cu scopul de a asigura înțelegerea reciprocă. Este un proces bazat pe reguli în care argumentele sunt evaluate în funcție de validitatea lor, și el facilitează un proces comun de luare a deciziilor și de construire a consensului.”

Constituirea vocabularelor specifice evenimentelor reprezintă o altă temă de maxim interes. A analiza aceste vocabulare înseamnă a căuta indicii ale raporturilor de putere, ale dinamicii dominant/dominat sau ale unei anumite ideologii încarnate într-un set de valori. În cazul în care constatăm, de pildă, predominanța unui anumit tip de vocabular, putem urmări liniile prin care acest vocabular devine un instrument de monopol, un instrument de control și de canalizare a comunicării. Totodată, studierea vocabularelor – inclusiv a vocabularelor academice, menite să descrie și să analizeze obiectul epistemic – ne ajută să identificăm atât o parte relevantă a surselor de eroare, cât și acele elemente suficient de credibile pentru a produce cunoștințe. Getz opinează că metoda cartografierii ontologice poate fi o variantă consistentă în acest sens, deși este conștient de faptul că o cartografiere la nivelul categoriilor discursului a totalității evenimentelor este o sarcină practic imposibilă. Dimpotrivă, folosită în investigația academică, această tehnică „ar trebui să releve termenii dominanți și conceptele care sunt folosite în literatură (în acest

caz este vorba despre literatura de cercetare publicată), fapt care ajută la diferențierea între liniile de cercetare stabilite și, simultan, face posibile interconexiunile” (Getz 2012, 360). Ierarhiile stabilite în urma acestui proces pot deveni, apoi, subiectul unei analize ulterioare, critice.

Analiza discursivității se completează astfel cu cea de tip epistemologic. Getz optează de la bun început pentru o abordare mai largă a termenului de cunoaștere, fără a impune, așa cum am văzut implicit și în prima secțiune prin acceptarea demersului fenomenologic, folosirea *metodei științifice* în înțelesul său cel mai strict. Preluând o idee care îi aparține lui J. Tribe, Getz (2012, 359) consideră că

„«epistemologia studiului evenimentelor» ar trebui să fie preocupată de caracterul cunoașterii despre evenimente planificate, de sursele unei astfel de cunoașteri, de validitatea și întemeierea pretențiilor de cunoaștere a evenimentelor planificate, de utilizarea conceptelor, de limitele studiului evenimentelor, și de categorizarea studiului evenimentelor ca disciplină sau câmp. Argumentele lui Tribe despre turism par adevărate și în cazul studierii evenimentelor. Dacă limităm aceste studii la utilizarea «metodei științifice» am pierde părți mari ale lumii fenomenale a evenimentelor planificate care nu sunt cuantificabile în mod științific și care nu sunt, de fapt, puzzle-uri științifice. Mai clar, studierea evenimentelor are nevoie de o mai mare lărgime epistemologică, incluzând cercetări filosofice, morale, estetice, istorice, sociologice și discursive.”

Trecerea testului epistemologic va constitui, după părerea mea, o probă a maturității domeniului. Atunci când diversitatea analizelor și a punctelor de vedere exprimate va fi filtrată epistemologic și vom genera un număr însemnat de cunoștințe, vom putea spune că pretenția de științificitate are un temei. Acest lucru se întâmplă chiar și acum, cu precizarea că este vorba mai curând de rezultate punctuale, venite pe aliniamentele unei perspective bine determinate (de exemplu, analiza impactului economic). Nu avem (încă) o metodă unică și poate nicio singură definiție unanim acceptată, în schimb voința de autonomie este prezentă. Este lesne de presupus că acele contribuții venite pe linia investigațiilor construite conform modelului din cercetarea sociologică – descris foarte pe scurt (Getz 2012, 368-370) – vor reuși să treacă mai repede și mai ușor acest test. Pe de altă parte, nu ne putem lipsi de inputul experiențial (și nici de analiza sa), pentru că acest lucru ar însemna să neglijăm exact aspectul cel mai important: ce înseamnă pentru noi, în calitate de participanți, această trăire ca experiență personală?

Vorbind despre tehnica numită *experiential sampling* – o încercare de a traduce în termenii metodelor științifice experiența percepută a persoanelor –, Getz (2012, 371) oferă o listă cu întrebări posibile pe care un operator/cercetător le-ar putea pune participanților:

- „Unde te afli acum? (este posibil să fie nevoie de o hartă a locului)
- Cu cine ești? (indicarea categoriilor)
- Ce faci? (indicarea categoriilor, dar și permisiunea pentru elemente neașteptate)
- Descrie-ți starea (ar putea fi folosită o scală cu șapte trepte, care să cuprindă perechi de termeni opuși)
- La ce te gândești?
- Care este nivelul tău de concentrare? (de exemplu, a fi atent la spectacol sau a fi într-o stare de visare)
- Ce percepție ai asupra controlului? (de exemplu, ești liber să faci ceea ce vrei sau te supui unor constrângeri)”

În mod evident, o parte a experienței personale a indivizilor va fi imposibil de tradus, rămânând doar un obiect al cunoașterii subiective, interioare.

5. Concluzii

Reflecția filosofică se dovedește un instrument prețios în studierea evenimentelor; departe de a fi un element marginal în geografia domeniului, finețea și profunzimea observațiilor filosofice constituie un ingredient de bază în munca de înțelegere a acestor forme complexe de interacțiune socială. Creșterea calității din punct de vedere practic și sporul cognitiv din punct de vedere academic au în analiza filosofică un aliat veritabil. De altfel, Getz (2012, 379-385) nu se sfiește să alăture cercetarea filosofică de mult mai utilizatele metode sociologice atunci când discută problema agendei de cercetare contemporane. Tripticul temă-întrebare-metodă structurează agenda discutată și oferă, în același timp, o imagine de ansamblu asupra viitorului domeniului. Getz este optimist și crede că inclusiv în cadrul scenariilor negre despre viitoare catastrofe la nivel planetar, evenimentele își vor păstra importanța tocmai prin faptul că ele răspund unor nevoi umane esențiale. Eu adaug faptul că reflecția filosofică ne poate ajuta nu doar în direcția clarificării ideilor, a

eliminării unor capcane în organizare, a persuadării decidenților în legătură cu necesitatea finanțării publice a unor anumite evenimente, a dezbaterei critice cu privire la efectele reale ale evenimentelor, ci și în direcția, mult mai importantă de altfel, a evitării acelor catastrofe. Rămâne de făcut doar pasul necesar al convertirii meditațiilor noastre în înțelepciune practică.

Referințe

- GETZ, Donald. 2012. *Event Studies. Theory, Research and Policy for Planned Events*. Second Edition. New York: Routledge.
- SHONE, Anton, PARRY, Brynn. 2004. *Successful Event Management. A Practical Handbook*. Second edition. Andover: Cengage Learning.
- MARION, Jean-Luc. 1996. „Fenomenul saturat”. În Jean-Louis Chrétien, Michel Henry, Jean-Luc Marion, Paul Ricoeur, *Fenomenologie și teologie*. Iași: Polirom.
- YALOM, Irvin. 2010. *Psihoterapia existențială*. București: Editura Trei.
- GOLDBLATT, Joe. 2011. *Special Events: A New Generation and the Next Frontier*. Sixth Edition. New York: Wiley.